

TÁRSADALMI, MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati HETI SZAKLAP.

SZERKESZTI:

LITSCHAUER LAJOS

kir. főmérnök, a selmeczbányai m. kir. bányaiskola
ügyvezető szaktanára.

Megjelenik: Minden vasárnap.

Előfizetési ára: Egy évre 12 korona.

Bányajogunk kodifikálása.

Írta: Dr. Fehér Manó.

(Folytatás a 202. oldalhoz.)

Ha ennek a sajnálatos és szégyenletes állapotnak az okait kutatjuk, kénytelenek vagyunk elismerni, hogy *bányajogunk reformálásával nincsen szerencsénk. Valóságos fatum és balsors az, mely ezen reformtörekvéseinket kíséri és a magyar bányatörvény létrejöttét folytonosan megüti.*

Mi kétséget sem szenvedhet, hogy a főakadályt a szerencsétlen köszénkérdés képezi!

De azért nemcsak ebben, hanem másban is kell keresnünk a baj okát! Mert habár kormányaink a kérdés fontosságát mindenkor elismerték s az új magyar bányatörvény megalkotását mindig őszintén óhajtották és akarták is: mégis azt kellett tapasztalunk, hogy ez az ügy már több ízben más fontosabb vagy legalább fontosabbnak látszó feladatok felhalmozódása és elodázhatatlansága miatt nemcsak a háttérbe szorult és halasztást szenvedett, hanem egészen lekerült a napirendről.

Hányszor voltunk már úgy, hogy joggal feltehetjük, sőt biz-

tosra vettük, hogy az új bányatörvény megvalósulásának a küszöbén állunk?!! De azért mostanáig sem valósult meg ezen jogos vágyunk, mert mindannyiszor ott volt a fatum, az akadályt képező fontosabb és elodázhatatlan országos ügy, mely a már kész javaslat beterjesztését lehetetlenné tette!

1870. évben jelent meg az ugynevezett bizottsági bányatörvényjavaslat és annak indokolása. Az ennek megvitatása végett összehívott bizottmány tárgyalásai eredményre nem vezettek. Volt a bizottmánynak egy kisebbsége, mely külön véleményt adott. Erre következett a bizottmány többségének az ellennyilatkozata. Erre ismét következett az országgyűlési bányabizottság kisebbségének a különvéleménye. Majd azután a javaslat újabb megvitatására egy szűkebbkörű bizottság küldetett ki, melyben ismét volt egy többségi vélemény és egy kisebbségi különvélemény. Addig tárgyaltak, vitatkoztak, véleményeztek és különvéleményeztek, míg a javaslat aztán *más fontosabb ügyek miatt* a napirendről leszorult és az egésznek eredménye egy nagy semmi volt.

De hogy akkor milyen közel állottunk a törvény megvalósulásához, azt legjobban mutatja a legfőbb bányahatóságnak egy 1878. évi leirata, amelynek indokaiban szóról-szóra ezen szavak olvashatók: „nincsen kizárva azon remény, hogy a bányatörvényjavaslat a közeljövőben törvény erejére emelkedjék.“

1884. évben egy új szakértekezlet hivatott össze, mely 25 ülésben a törvényjavaslatot letárgyalta. Az ilykép létesült törvényjavaslat második olvasására egybehívott értekezlet azt 12 ülésben újból tárgyalta és nagy munkáját különvélemények és ellennyilatkozatok nélkül szerencsésen befejezván, mármost mindenki azt hitte és azt remélte, hogy annyi kinlódás és vajudás után végre-valahára megszületett a várva-várt új magyar bányatörvény!

Akadtak azonban akkor megint *más fontosabb ügyek* és bezzeg javaslat maradt az ujonnan átdolgozott törvényjavaslat is. És hogy az akkori kormány megint mily messze jövőben látta a magyar bányatörvény megvalósulásának az idejét, azt maga mutatta meg legjobban azzal, hogy 1885. évben a zártkutatómunkák felügyeleti illetékéről egy külön törvényben intézkedett; a mi bizonyára meg nem történtik, ha akkor a törvény megalkotására a legkisebb kilátása lett volna.

Megint hevert a magyar bányatörvény ügye 1890-ig, amikor ismét egy új bányatörvényjavaslat készült el, amely azonban szintén nem emelkedett törvény erejére, mert ámbár Dr. Wekerle Sándor miniszterelnök az 1894. évben megtartott bányakongresszuson kijelentette, hogy biztos tudomása és nézete szerint ez a bányatörvényjavaslat még a téli ülésszak folyamán be fog terjesztetni, ez a beterjesztés *ismét más fontosabb ügyek miatt*, de még azért is maradt el,

mert a javaslat a szakkörök és különösen a jogászok igényeit ki nem elégítette, amiért is azt a kormány később maga ejtette el és egy újabb törvényjavaslat kidolgozását helyezte kilátásba.

A nagybányai bányakongresszus óta vagyis 1894. évtől fogva a bányajog reformálásának a munkájába az *Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület* jelentékeny módon folyik bele.

Magán a nagybányai bányakongresszuson ez az országos egyesület a *köszén szabaddá tétele mellett foglalt állást és egy bányajogi bizottságot küldött ki*, melynek feladatává tétetett, hogy az egyesület nevében a kormányhoz forduljon azon kérelemmel, hogy a kész bányatörvényjavaslat az egyesületnek tanulmányozás végett kiadassék.

A bányajogi bizottság kitűzött feladatához képest mindjárt a kongresszus után fordult a kormányhoz, minek folytán a pénzügyminiszterium a bányatörvényjavaslatot még 1894. szeptember havában az egyesület elnökségének be is küldötte; minthogy azonban ezt a javaslatot időközben maga a kormány már elejtette volt, az elnökség erről a bányajogi bizottság tagjait értesítette s az 1894. október hó 14. és 15. napjaira már kitűzve volt bizottsági gyűlést bizonytalan időre, vagyis addig halasztotta, míg a kormány a szerkesztés alatt állott újabb bányatörvényjavaslatot beküldendi.

Az 1895. évben *Vajda-Hunyadon megtartott bányakongresszuson* az országos egyesület a bányatörvényt megsürgető memorandum szerkesztésére egy bizottságot küldött ki.

Ez a *memorandum-bizottság* 1896. április hó 11-én Selmezbányán gyűlésre összejövén, háromnapos tanácskozás után munkáját befejezte.

Az ilykép elkészült memorandum azután a pénzügyminiszternek 1906. május hó első napjaiban küldöttségileg átadtván, ezzel a bizottság feladatának teljesen megfelelt, sőt még ezen túl is ment, amennyiben emlékiratában nemcsak a bányatörvény megalkotását megsürgette, hanem még azokat a főbb elveket és eszméket is megjelölte, amelyeket a törvény megalkotásánál irányadóknak s azért figyelembe veendőknak tartott.

Ezen memorandum dacára, azonban a következő három évben nem történt semmisen.

Csak 1899. évben vették fel ismét az elejtett fonalat, amikor is a pénzügyminiszter és az igazságügyminiszter között az a megállapodás jött létre, hogy egy megfelelő új bányatörvényjavaslat elkészítése végett jogászokból és bányászokból egy *vegyes bizottságot szerveznek*.

Ez a vegyes bizottság 1899-től 1901-ig működését befejezván létrehozta a kormány legújabb bányatörvény javaslatát, a mely azonban mint *előadói tervezet csak 1903. év nyarán lett közzétéve*. (Folytatjuk.)

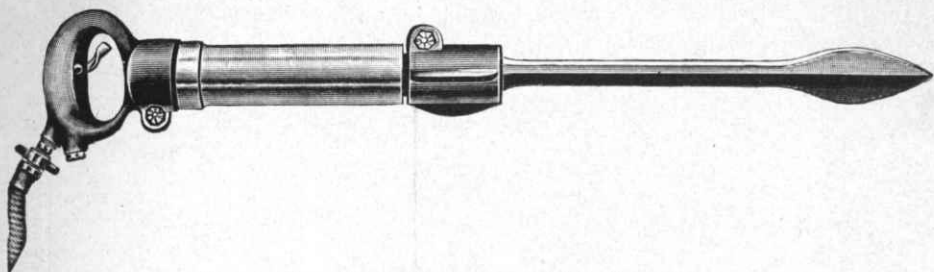
Pörölyös közetefúrógépek, különös tekintettel a Flottmann H.-féle szerkezetekre és a Westfália gépekre.

F o r r á s o k : Preussische Zeitschrift f. Berg-, Hütten u. Salinenwesen. — Österreichische Zeitschrift f. Berg- u. Hüttenwesen. — Zeitschrift d. Vereines deutscher Ingenieure. — Essener Glückauf. — Der Bergbau. — Zeitschrift f. d. gesamte Schiess- u. Sprengstoffwesen. — Die Entwicklung des Niederrheinisch-Westfälischen Steinkohlen-Bergbaues. IV. köt. — Handbuch der Ingenieurwissenschaften. Lincke. IV. köt. — Bulletin de la société de l'industrie minérale. — The Colliery guardian — E. Schorrig. Die Verwendung von Druckluftbohrmaschinen unter besonderer Berücksichtigung ihrer modernsten Typen. Bernburg. 1907. — 9 szövegrajzzal.

(Polytatás a 204. oldalhoz.)

Igen jelentős sajátossága a »Westfália«-pörölyös fúrógépnek az, hogy a nyomott levegőt, üreges fúrórudak alkalmazása mellett, a fúrópornak a vésett lyukból való kihordását rendkívül elmésen oldotta meg, még pedig úgy, hogy a pornak kifúvása az ütökolongként működő ramács visszafelé való járata közben történik. Ez által azt érik el a szerkesztők, hogy az ütés erejét a kifúvás nem csökkenti. Az által pedig, hogy a por kifúvására rendelt nyomott levegőnek vezetéket, bármely pillanatban elzárni lehet, el van érve az, hogy a Westfália pöröly üreges fúrórudját, bármely pillanatban más fúrórud szerkezettel felcserélni és a fúrógépet minden nagyobb előkészület nélkül, bárhol munkába állítani lehet. A fúrópor kifúvására szolgáló nyomott levegő áramlásának becsatolása, illetőleg kikapcsolása igen elmés módon egy közbeszerelt vezetékes karimának megfelelő elfordítása útján történik. Már említettük, hogy a »Westfália«-fúrópöröly üreges, rendes és spirális fúrókkal szerelhető fel a szerint, a mint azt a kőzet és a hely viszonyai megkívánják. A spirális-fúrók a »Westfália«-gyár különlegességét képezik és igen jól szolgálják a fúrópor kihordását. A »Westfália«-fúrópöröly súlya csak valamivel több 12 kg.-nál. Hasznosítás-tere e fúrógép alaknak éppen olyan sokoldalú mint a Flottmann-gépé, mert éppen úgy mint ezt, amaz is igen előnyösen lehet keresztvájások, feltörések és mélyítések kihajtására munkába állítani; megjegyezzük azonban, hogy a »Westfália« pörölyös fúrógépet, mint különösen *szenet-fejtő-fúrót* is alkalmazásba vették, mely célra munkahengerének alakját kissé módosították, a nyomott

levegő bevezetésére szolgáló csőtoldatot az üregesített fogantyúba helyezték át és oly lándzsaszerű vésős-fúrórudat illesztettek az ütőkolonc elé, mely a szén fejtése közben igen ügyesen dolgozik s rendkívül olcsó munka mellett igen szép munkaeredményt biztosít. Mondani is fölösleges

8. sz. rajz. „Westfália“ szén-fejtő fúró-pöröly.

talán, hogy a szén-fejtő fúró-pöröly is csappantyús kormányzó szeleppel, csekély nyomott levegő fogyasztásával és sok ütéssel dolgozik. A használás módját a becsatolt (9. sz. rajz.) nézetkép szemlélteti.

Hogy a »Westfália« fúrópöröly sokoldalú használhatóságát illusztráljuk Schorrig nyomán egynéhány üzemi eredményt is reprodukálunk. Kálisóban üreges fúrókkal és szintes fúrásirányban, 5 első perc alatt

9. sz. rajz. „Westfália“ szén-fejtő fúró-pöröly, üzem közben.

1·55 m-t, függőleges fúrásirányban 100 másodperc alatt 1·50 m-t fúrtak ki. Zechköben (rézpalabányászat) 45 fok lejtőségű 0·5 m. mély fúrólyukat 6 első perc alatt vésték; homokpalában, felfelé 0·95 m. volt a

fúráseredmény öt percenként, míg homokkőben és felfelé irányított fúrás munkában 1 m. kivésésére 7 első perczi idő kellett. Szénben végezett fúrás munkák átlagos eredményei: spirál-fúróval, szénben 5 első percenként 1.5 m; kemény fekkőzetben 11 első percenként 1.5 m; lágy földkőzetben 2 első percenként 1.5 m; igen kemény homokkőben 20 első percenként 1 m.

(Vége.)

○ ○

A fának jelentősége és hasznosítása a bányamívelés körzetében.

(K. K o g e l okl. bányamérnöknek, Középnémetország erdőbirtokosai egvesületének márczius 7-én ülésezett kongresszusán tartott előadása. A „Bergbau“ 1908 é. 17. s. köv. számaiból. A szerkesztőség engedélyével. Minden jog fentartva.)

(Folytatás a 205. oldalhoz.)

Nagy nyomás eseteire oly fanemet lehet a bányaacsolás céljára legalkalmasabbnak minősíteni, a mely oszlop alakjában beépítve, lehetőleg nagy nyomás ellen való szilárdságot fejt ki és jó intőképességgel bír. Az abszolút hordás-képesség itt nem oly fontos dolog, mint az, hogy a fa, a nyomás behatása alatt fokozatosan összepréselődjék, de azért ellentálló képességét, legalább hirtelenül, ne veszítse. Tetőgerenda módjára csak oly fafajokat lehet okszerűen bányaacsolat-anyagul hasznosítani, a melyek nagy hajlítás ellen való szilárdságot fejtenek ki. Csekély nyomás eseteire oly fanemeket szabad csak a bányákba beépíteni, a melyek a korhadásnak lehetőleg hosszú ideig ellentállanak. Legjobb szolgálatokat tesz ilyenkor a tölgyfa, mert a korhadás ellen sokáig küzd, a nyomást azonnal és teljesen felfogja s csak keveset nyomható össze. A túlevelű fát is lehet ilyenkor ácsolatanyagul használni, de csak akkor, ha előbb impregnáltuk, és csak úgy, ha beépítése alkalmával feszes állását kellőleg biztosítottuk.

Sok esetben megtörténik, hogy a beépített ácsolatanyag összeroppant vagy elkorhadt, még mielőtt az általa biztosított bányüreg feladatát teljesítette volna. Ilyenkor a meggyengült, összeroppant és hasznavehetetlenné vált ácsolatanyagot ki kell váltani s a régi ácsolat helyébe újat kell beépíteni. Az ácsolatoszlopok, ácsolatgerendák és ácsolatfák ezen kényszerűség-parancsolta kiváltásának okát a hegység nyomásának hatásaiban és a bánya levegőjének korhasztó behatásában kell keresni.

Kérdés, hogy védekezzünk a hegység nyomásának káros hatása ellen és miként óvjuk az ácsolat-anyagot az idő előtt való elkorhadás veszedelmétől?

Az első kérdésre válaszunkat röviden a következőkben foglalhatjuk össze:

Igen nagy hegység-nyomások jelentkezése esetében a legerősebb biztosítás is megtagadja a szolgálatot. Ilyenkor csak arra kell törekedni, hogy az ácsolatot olyképpen szerkesszük meg, hogy a nagy nyomás daczára a körülményekhez képest lehetőleg sokáig megálljon és különösen hirtelenül való összeroppanás ellen lehető biztosítást nyújtson. A nyomás hatása ugyanis a helyi viszonyok szerint, hol lassan és fokozatosan, hol pedig hirtelenül és váratlanul jelentkezik. A használandó ácsolás-mód a nyomás nagyságának és lassúbb vagy hirtelenebb érvényesülésének mértéke szerint módosul. Ácsolás közben rendszerint az által szokás a nyomás hatása ellen védekezni, hogy az ácsolatfát lehetőleg szorosan építjük be úgy, hogy a kőzet természetes feszülését a lehetőség határai között, már kezdettől fogva, minél hathatósabb módon segítsük. Gyakran úgy alakítjuk az ácsolat szerkezetét, hogy a nyomásnak, összeroppanás nélkül engedhessen. Sok esetben már lágy faanyagból való talp- és tetőfáknak beépítésével segítünk bajunkon; fenyőfából készült oszlopok és ajtófélfák hirtelenül való összeroppanása ellen néha már az által is védekezhetünk, hogy ezen oszlopszerű építményrészleteket, alsó végükön 4—5 cm. vastagságig hegyezve megbárdoljuk. A meghegyezett gerendavég ilyenkor a nyomás behatása alatt gombaszerűleg felhasad a nélkül, hogy az oszlop maga megrepedne, eltörne, vagy hordás-képességéből túlsokat veszítene. Nagy tetőnyomások jelentkezése esetében az ácsolatfának oszlopok módjára való beépítését teljesen eljuttatják és ilyenkor a szekrény-ácsolatnak mondott ácsolva biztosító módszer használásához folyamodnak, csak hogy ilyen célra csupán olyan fajtákat szabad alkalmazni, a melyek megrepedés és törés nélkül, igen nagy nyomásokat elbírnak. Erre a célra a tülevelű fákat, első sorban pedig a luczfenyőt lehet ajánlani.

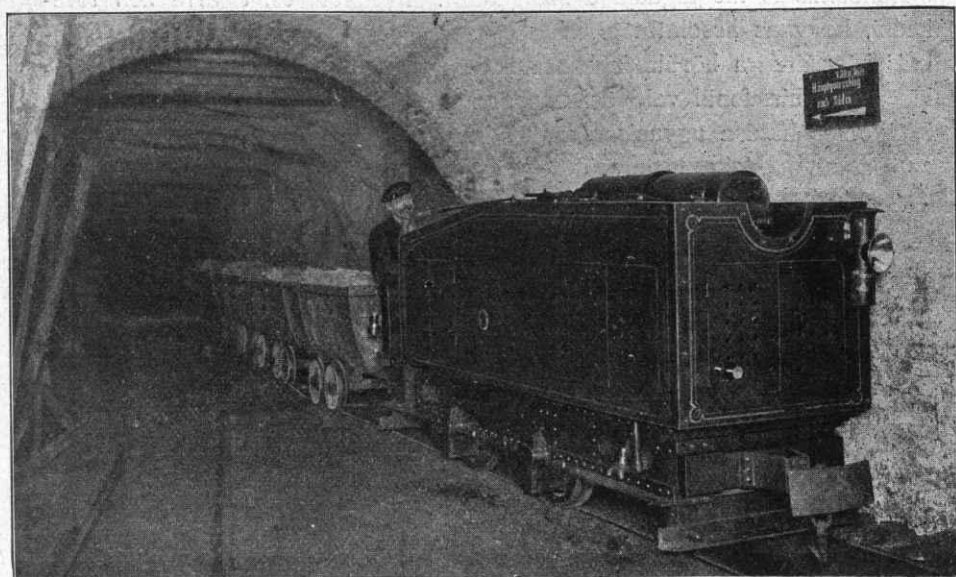
(Folytatjuk.)

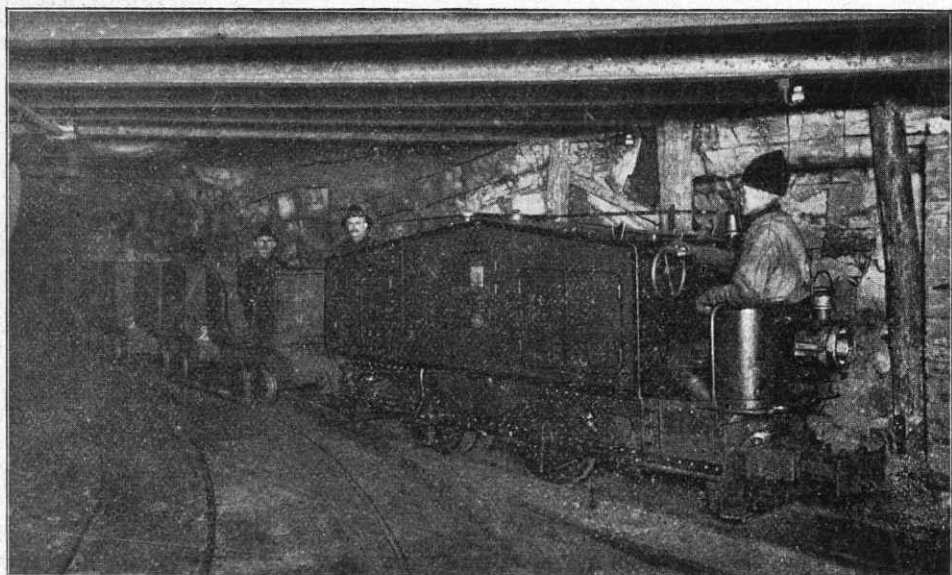
Bányamívelés.

Borszesz-benzin-bányalokomotivok a bányamívelés szolgálatában.
 (Folytatás a 209. oldalról.) Külön típust képvisel, azon borszesz-benzin-lokomotiv, melyet a Wendel-Zeche bányán Hammban, Weszfáliában, a „Le Petits-Fils de Fois de Wendel & Co. cég rendelésére szállított a

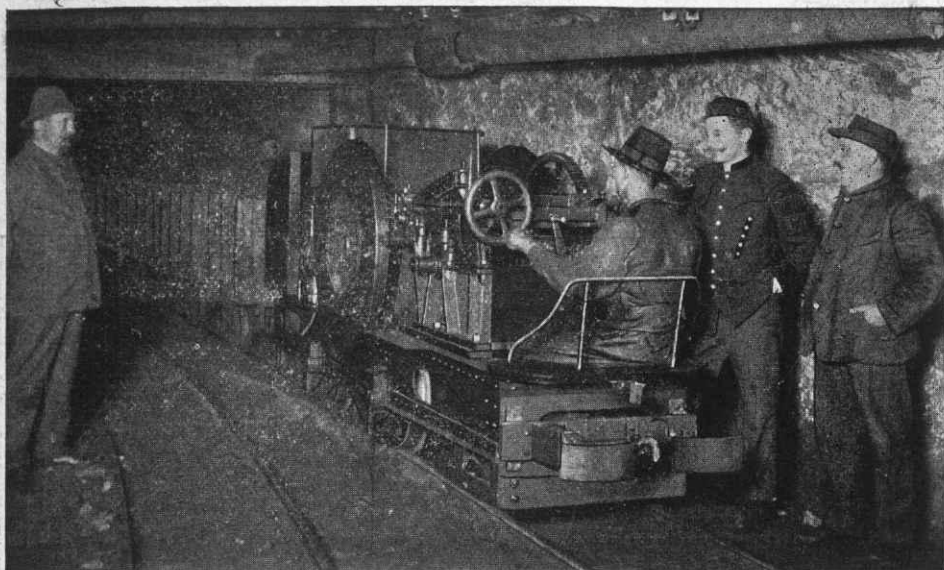
»Motoren-Fabrik Oberursel A. G.« (5. sz. rajz.) Hogy a borszesz-ben-

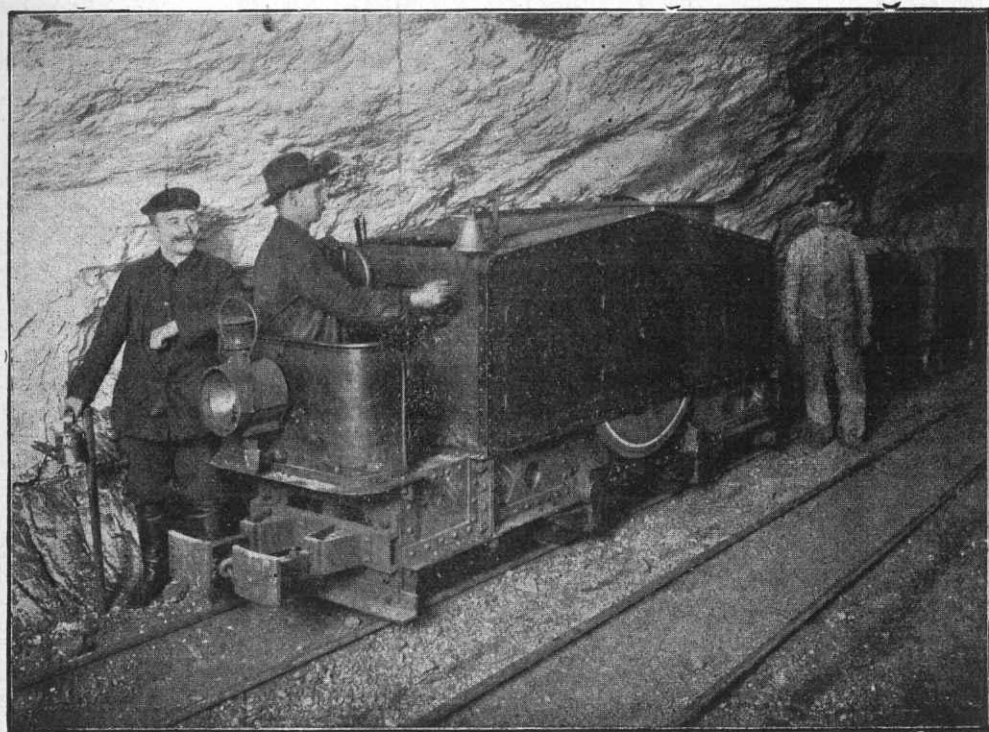
5. sz. rajz. Borszesz-benzin-bányalokomotiv. Üzemenben a Le Petits-Fils de Fois de Wendel & Co. Wendel-Zeche bányájában, Hammban, Westfália.

6. sz. rajz. Borszesz-benzin-bányalokomotiv, a személyszállítás szolgálatában. Üzemenben a „Königin Louise“ bányán. Kir. Bányafelügyelőség. II. Zabrze. f[Sz. Osztfeld, zin-bányalokomotivokat személyeknek a bányába való beszállítására és

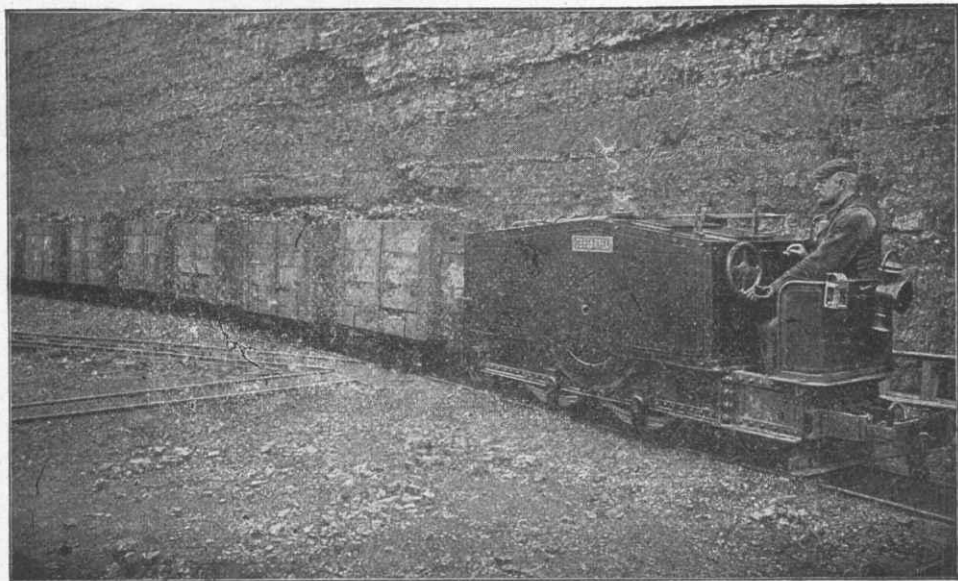

7. sz. rajz. Borszesz-benzin-bányalokomotív, leemelt védőköponyeggel. Üzemen Orzescheben, az „Oberschlesische Kohlenbergbau-Gesellschaft“ bányaműveiben.

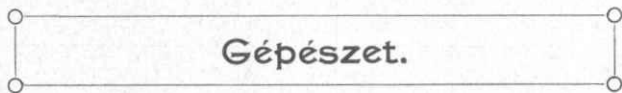
8. sz. rajz. Borszesz-benzin-bányalokomotív. Üzemen a Henkel grófok bányáiban, Carlshofban.

onnan való kiszállítására is jól lehet használni, bizonyítja a »Königin Louise« bányában üzembe állított személyeket szállító garnitúra, melynek nézetrajzát a becsatolt 6. számú rajzban van alkalmunk bemutatni. Azért, hogy a borszesz-benzin-bányalokomotivok »Motoren-Fabrik Oberursel A. G.«-féle típusát, jobban megérteni lehessen a 7. sz. rajzot csatoljuk be, melyben a lokomotiv védőköppönyege le van véve úgy, hogy a szerkezet belső konstrukciója látható és részleteiben megismerhető le-

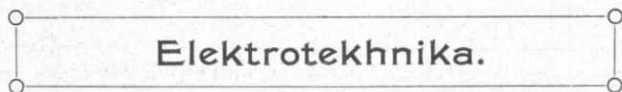
9. sz. rajz. Borszesz-benzin-bányalokomotiv. Üzemben a „Dreieinigkeit“ szénbányatársulat bányaműveiben, Duxban, Csehországban.

gyen. Ugyancsak bányászati-szállítás-célokra van rendelve azon borszesz-benzin-bányalokomotiv típus, melynek Felső-Sziléziában legkedveltebb és legelterjedtebb alakját a 8. sz. rajzzal van alkalmunk bemutatni. Hasonló azon lokomotiv alak, melyeket Duxban (Csehország) a Dreieinigkeit szénbányatársulat bányaműveiben állítottak a tömeges szénszállítás szolgálatába.

Gépészet.

Megadott szabadalmak. 42284. I. sz. Lentz Hugó mérnök Halenseeben és Bellens Charles mérnök Neully-sur-Seineben. Vezérmű gőzgépekhez. Vd|I. oszt. 1907. jul. 5. (Bp. Kzl. 1908. 137. sz.)

Elektrotechnika.

Megadott szabadalmak. 42214. I. sz. Allgemeine Electricitäts-Gesellschaft cég Berlinben. Berendezés átlapolt vagy egymásra helyezett fémdaraboknak elektromos

áram segítségével való összehegesztésére. VII|j. oszt. 1907. nov. 7. Elsőbbsége 1906. jan. 26-tól kezdődik. (Bp. Kzl. 1908. 130. sz.)

Építészet.

Melegdott szabadalmak. 42286. I. sz. Treuhaft József kereskedő Sárospatakon. Ujtás üreges vasbetétes köveken. VIII|a. oszt. 1907. júl. 30. (Bp. Kzl. 1908. 137. sz.)

Közgazdaság.

Állami szódagyártás. A »Vegyí Ipar«-ból a „Magyar Nemzetgazda“ f. évi 24-ik száma a következő figyelemre méltó közleményt vette át: Az *aknaszlatinai* előntött bányák, kb. egy millió köbméter sóoldatot (sólúgot) tartalmaznak, a melyek koncentrációja 20—30%. Ezt az oldatot, a melyből eddig egy fillér hasznót sem láttak és a melyet forgalomba hozni lehetetlenség, ott helyben, igen jól lehetne használni az ammoniak szóda gyártására Solvay eljárása szerint. Hármasczélrt érne el ezzel az állam. Először a többi bányákat veszélyeztető viztömeget kevesebb költséggel és kisebb veszteséggel birná eltávolítani; másodsor óriási jövedelemhez jutna; harmadsor fellenditén a vegyi ipart, mely így olcsó alapanyaghoz, olcsó állami szódához jutna. Modern berendezésü ammoniak-szódagyárban, a szódának ebből a természetes sólúgból való előállításá q-kint mintegy 4—5 K-ba kerülne, míg kereskedelmi ára 15 K. Ha már most az állam csak 10 K-ért adná q-ját (még mindig nyerne 100%-ot mellette), egész nagyiparunk fellendülne. A lúgkőgyáros olcsóbban termelhetne lúgkövet és ki lehetne szorítani az 1.828.000 K. behozatali többletet. A szappangyáros olcsóbban termelhetne és ki birnánk szorítani azt a 6.000.000 K. értékü szappant, a mi az országba évente beözönlik. Az üvegipar az állami szódákban olcsó nyersanyagot kapna és az évi 12 millió K. értékü üvegbehozatal redukálnék, stb.

Oroszország bányamivelése illetőleg bányászata szempontjából ez idő szerint egyedül a *mangán-művek* képezik az országnak egyedüli bányavállalatát. Az általánosan megrágult munkabérek következtében ezen művek üzeme is igen nagy önköltséggel volt megterhelve s az üzem, az év első felében elért tartós áremelkedés (pudonként 32 kopek) hatása mellett, csak ideiglenesen volt állandóan üzemben tartható. A bányaművektől a Schoropany rakodó állomásig vezető keskenyvágányu vasúti üzem hiányos forgalmu felszerelése, valamint a Poti kikötő rossz berendezése miatt a forgalom csak igen vontatottan volt lebonyolítható s az emelkedéssel kapcsolatosan fejlődött bányamiveléssel nem tudott lépést

tartani; ezen körülmény pedig túltermelést idézett elő, a mivel karöltve járt az is, hogy a világpiaczkon fellépett erőteljes külföldi verseny, a kaukázusi mangánércz iránti keresletet csökkentvén, az árak is rohamosan hanyatlottak úgy, hogy az évad közepe táján határozott pangás állott be, a mely reménytelen állapot még az év végével sem változott meg. Batum kikötőn át mindössze 25159 t. mangánérczet vittek ki, melynek túlnyomó nagy részét Németország, Nagybritannia és Franciaország felé irányították; Poti kikötőből, vagyis a tulajdonképpeni rakodó-helyről 475600 t.-ával szállítottak el. A batumi konzulátus kerületében levő egyéb bányaművek a kivitel szempontjából egyelőre még nem jönnek figyelembe, miként az, az 1907. évi kivitelből kitünik, a mennyiben az antimon- és a rézércz-kivitel összesen 274 t. volt. Az eddig feltárt antimon-ércztelepek igen csekély jelentőséggel bírnak, míg a Dsandsul völgyben megnyitott állítólag gazdag rézérczbányák, a melyek már hét év óta egy engedményes angol társaság üzemében vannak, úgy látszik, hogy a kezdet nehézségeit még mindig nem voltak képesek legyőzni, a minek oka minden valószínűség szerint abban keresendő, hogy a bányák technikai berendezése igen kezdetleges. Ezen művek még éveken át nem lesznek abban a helyzetben, hogy a kivitel céljaira dolgozzanak, miután az általuk termelt réz a birodalom szükségletének fedezésére is aligha lesz elegendő. (Közgazdasági Értesítő. 1908. 22. sz.)

Törvényjavaslat a vasérczkivitel korlátozásáról. Komoly és előrelátó szakkörök már esztendőik óta hirdetik, hogy a vasérczkivittet korlátozni kell. Abból a logikus és egyedül helyes tételből indulnak ki, hogy virágzó vasipart csak ott lehet teremteni, ahol annak természetes előfeltételei megvannak. Ércznek vagy koksznak okvetlen lenni kell. Nekünk van egy kevés érczünk, de kocsunk nincs semmi, miért is világos, hogy ha vaskövünket is elhurcolják, koldusok maradunk. Addig boldogulunk tehát mi is, amíg elegendő érczcel rendelkezünk s ezért az ország érdeke is azt parancsolja, hogy a vasérczkivittet korlátozni kell, illetve meg kell akadályozni. Hir szerint Wekerle miniszterelnöknek az a terve, hogy törvényjavaslatot készít a vasérczkivitel korlátozásáról. Beavatott forrás szerint a törvényjavaslat szövegét már elkészítették. (P. N. 1908. 128. sz.)

Az Urikány-Zsilvölgyi kőszénbánya R. T. 1907. évi mérlege 1059389 K. nyereséget mutat. — **A Magyar Aszfalt R. T.** tavalyi mérlege 239,620 K. nyereséget tüntet fel. (M. Ng. 1908. 24. sz.)

Angolország doveri kerületének szénbányáiban tovább folyik a munka s habár igen nehéz tárgyilagosságot mondani, a szindikátosok és bányatársulatok nagy tőkebefektetéseiből arra kell következtetnünk, hogy az érdekelt körök nagy eredményt várnak a munkálatoktól. (Közgazdasági Értesítő. 1908. 23. sz.)

Német bányáértékek osztalékbecslései. A berlini tőzsdén azoknak a bánya- és kohóműveknek osztalékát, a melyek június 30-án zárják le üzleti évüket, következőleg taksálják: Laura-kohó 11—12⁰/₀ (az előző évben 12⁰/₀), Bismarck kohó 20⁰/₀ (25), Harpeni 11—12⁰/₀ (12), Bochumi 15⁰/₀ (16²/₃), Phönix 10—12⁰/₀ (17), Hösch 16⁰/₀ (18), Westfáliai Langendreer 15—18⁰/₀ (28.) E becslésből látható, hogy az összes társaságok osztalékai az előző évhez képest visszaestek. (Az U. 1908. 132. sz.)

Vastruszt Oroszországban. Szentpétervári cs. és kir. konzulátusunk jelenti, hogy Déloroszországban truszt van alakulóban, a mely egyesíteni fogja a legjelentékenyebb déloroszországi vasműveket. A truszt kezdeményezője Jasjukovitsch J. J., a ki több párisi és brüsszeli banknak, köztük a Société Generalének és az Union Parisiennének a támogatását is biztosította az ügynek. Hogy mekkora tőkére lesz szükség, azt ma még nem tudják pontosan. Állítólag 180 millió rubelt fognak beszerezni, mely az egyes vasművek között a következőképen fog megoszlani: a Dnjeper vidéki művek 28000000, az orosz-belga vasművek 28000000, a novossiski művek 18000000, Providence Russe 7500000, Ural-Wolski művek 6500000, Makejevski művek 7500000, a Donez-Jurjevski művek 11000000, Alexandrovski művek 15000000, Taganrogi művek 7500000, összesen 129000000. A fennmaradó 51 millió rubelt részint a trustba még belépő vasgyárak részére, részint forgó tőkének tartják meg. A felsorolt vasművek az orosz vasipar legjelentékenyebb képviselői, a mennyiben Oroszország egész vastermelésének 45 százalékát szolgáltatják. A kormány jóakarattal van a terv iránt és azt mondják, hogy az alapítási adót is hajlandó elengedni, a mi a társaságnak 6500000 rubel megtakarítást jelent. (Közgazdasági Értesítő. 1908. 23. sz.)

HIREK

Személyi hírek. Kitüntetés. Ő Felsége Bécsben, 1908. május hó 20-án kelt legfelsőbb elhatározásával **Parutsch Ferencz** aninai főbányafelőrnek, sok évi hű, ügybuzgó és önfeláldozó szolgálata elismeréséül, a koronás ezüst érdemkeresztet adományozta. (Bp. Kzl. 1908. 136. sz.)

Áthelyezések. A pénzügyminiszterium **Lende Béla** nagybányai és **Liptai Sándor** selmeczbányai pénzügyi számtiszteket, azonos minőségben, kölcsönösen áthelyezte (V/7. 1908. 49793. sz. Pü. K. 1908. 15. sz.)

Marton György a korompai vasgyár igazgatója az Osztrák-Magyar Államvasutttársaság meghívására, ennek előkelő pozícióját fogadta el. (Sz. L. 1908. 70. sz.)

Halálozás. Mäder Adolf hetvenegy éves udvari tanácsos a napokban váratlanul elhunyt. **S e l m e c z b á n y á n** végezte tanulmányait. 1859-ben Budapesten a főpénzverő hivatalban könyvelő lett, 1869-ben Bécsbe ment, a hol a főpénzverő hivatalnak a l i g a z g a t ó j a, majd pedig i g a z g a t ó j a lett. Az udvari tanácsosi címet 1898-ban kapta. — **Jákó Gyula** kir. főmérnök, az abrudbányai m. kir. bánya- és fémbevéltőhivatal főnöke, hosszú és fájdalmas betegségben, folyó hó 15-én, délután fél hat órakor elhunyt. Életrajzának adatait és arcképét a jövő számban hozzuk. (E. T.)

Állami kedvezmény. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter, a m. kir. pénzügyminiszterium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök hozzájárulásával az 1907. III. t.-cz. 1. §-ában meghatározott állami kedvezményeket a *Désen* létesítendő *ammoniak-szódagyár*

részvénytársaság részére az üzembe helyezés napjától tizenöt évre előzetesen biztosította. (Közgazdasági Értesítő. 1908. 24. sz.)

Lapp Henrik-féle mélyfúrások, bányatelepek és bányaművelések magyar részvénytársaság Budapest. Ezen czég alatt 500.000 korona alaptőkével magyar állampolgárok részvétele mellett Budapesten részvénytársaság alakult. Ezen czég szoros összeköttetésben áll a német birodalomban már 20 év óta fennálló és 15 év óta Galiciában, részben az osztrák kormány megbízásából is működő igen jóhírű hasonlónevű czéggel, a mely több mint 600 mélyfúrást végzett 1510 méter mélységig. A vállalat eredeti és Magyarországon is szabadalmazott mélyfúrási berendezései a versenyvállalatoknál is a legjobb hírnévnek örvendenek. Ugy a magyar, mint a német czég vezetése a már többször kitüntetett Lapp Henrik mérnök kezébe van letéve, a ki a régi német czég vezérigazgatója és a magyar vállalat elnöke. Mindaddig, míg alkalmas magyar hivatalnokok és munkások megfelelő számban kiképezve nincsenek, a régi német czég megbízható hivatalnokait és gyakorlott munkásait az új magyar testvérvállalatnak rendelkezésére bocsátja. Számos gépei és anyagkészletei elhelyezése és karbantartása és új gépek előállításá czéljából a vállalat Budapesten gépműhelyt, rakótárat és rakóhelyeket létesít. Az irodahelyiségek az új épületek felállításáig V., Báthory-utcza 3. sz. alatt vannak, a hol a mélyfúrógépek $\frac{1}{10}$ nagyságu modelljei, a melyek villámos árammal működésbe hozhatók, ki vannak állítva. Ugyanott több fúrómag látható, melyeket 500, 800 sőt 1510 méter mélységből gyémántfúró segítségével felszínre hoztak. A Lapp Henrik-féle magyar részvénytársaságnak üdvös tevékenységet kívánunk, hogy a föld mélységeiben rejlő számos kincs a haza javára mielőbb feltárható és kiaknázható legyen. (Az U. 1908. 133. sz.)

Az első rádium-gyár, mely rádium- és rádium-készítmények gyártásával foglalkozik *Notent-sur-Marne* ben nemrég megkezdette üzemét. A gyár a csehországi uránszurokércz, autunit, piromorfít- és halkoliton kívül portugalliai karnotitot és czeiloni torianitot dolgoz fel radioaktív anyagokká. A nyersanyagot előbb porrá őrlik, azután nagy fakádakban és zománczozott vasedényekben különböző vegyi szerekkel keverik és nagyobb vízmennyiséggel kimossák. Ez a művelet igen hosszadalmas és például az uránszurokércz feldolgozásánál 2—3 hónapig tart. Az izolálás első terméke a rádiumot-tartalmazó bariumkarbonat. Egy tonna uránszurokérczből 1—2 kg. ily anyagot termelnek, a melynek radio-aktivitása 50—60, ha a fémes urán aktivitását 1-nek vesszük. A bariumkarbonatot azután brom-hidrogénsavban oldják és hosszadalmas kristályosítás után elválasztják a rádiumot a báriumtól. A gyár különböző aktivitású készítményeket állít elő, melyek közül vannak olyanok, a melyek radioaktivitása csak 40-50, míg másoké eléri a 2 milliót is. Ez utóbbiakból csak egy 1-2 milligrammot termelnek 1 tonna uránszurokérczből. A rádiumkészítmények gyártása mindazonáltal jövedelmező, mert áraik igen magasak. Így pl. 1 gr. tiszta rádiumbromid 320000 márkába kerül. (Politechnikai Szemle. 1908. 15. sz.)

Svájcban nagy a haladás az elektrokémia terén. A Vereinigte Kander- und Bagneckwerke A. G. Bernben a kalcium-karbid-gyártás rohamos emelkedése kapcsán a villamos kemenczét különféle termékek előállítására használják. Karbidon és alumíniumon kívül az utóbbi időben számos oly vegyületet is állítanak elő villamos kemenczében, a melyeket aczélgyártás közben hasznosítanak. (Közgazdasági Értesítő. 1908. 23. sz.)

A német kemikusok egyesületének Jenában június hó 11-én megnyitott nagygyűlésén több igen érdekes előadást tartottak és nevezetes határozatot hoztak. Dr. Engler C. tanár a »Földolaj képződésének elméletei« cím alatt értekezett. Dr. Schönher, a levegő nitrogénjének okszidációjáról beszél; Dr. Mohr O. pedig kifejtette, hogy az elemzés a szén érték meghatározásának és a szénkereskedelemnek alapját képezi. (D. Bwks. Ztg. 1908. 139. sz.)

Munkásmozgalmak.

Bányász- és kohász-strájkok 1907 évben. A kereskedelemügyi miniszterium most tette közzé az 1907-ben előfordult strájkokról és kizárásokról gyűjtött statisztikai adatok előleges főbb eredményeit. E szerint 1907-ben Magyarországon 399 ipari strájk fordult elő. Részt vett bennök 7080 bánya- és kohómunkás. Október 10-én 8137 bánya- és kohómunkás szüntette be a munkát az általános választói jog mellett való tüntetés ötletéből; ezen munkaszünetelés 11 bánya- és kohóvállalatot érintett. A strájkoló és kénytelenségből szünetelő bánya- és kohómunkások 33.250 munkanapot veszítettek. Hozzáadva ehhez az október 10-iki munkanap veszteséget, mely természetesen egyenlő a szünetelő munkások számával, a bánya- és kohómunkások mulasztása 41.387 munkanapra emelkedett. A strájkoló és kénytelenségből szünetelő bánya- és kohómunkások bérvesztesége 120.321 K. volt. A bánya- és kohómunkások összes bérvesztesége 152.869 K. Munkából való kizárás a bánya- és kohóipar terén nem fordult elő. (Kivonatossan a Közgazdasági Értesítő 1908 évi 24. számából.)

A bányamunkások kongresszusa a bányák államosításának kérdését tárgyalta. A kongresszus az összes szavazatokkal a legyelek szavazatai ellen elfogadta a német, belga és francia részről benyújtott határozati javaslatot, a mely kívánja az államosítást, azonban a munkások egyesülési és szövetkezési jogának biztosításával. A kongresszus ezután az aggkori nyugdíj kérdését tárgyalta. Egyhangulag elfogadta továbbá a francia és német delegátusok által előterjesztett javaslatokat, a melyek szerint a bányamunkásoknak bérminimum állapítandó meg. A kongresszus ezután a széntermelés szabályozásáról tanácskozott. A vitában főleg Hue (Németország) és J a r o l i n (Ausztria) vettek részt.

Spanyolországi rendelet a Trucktilalomról. Egy 1907. évi július hó 18-án kelt királyi rendelet (Bulletin des Internationalen

Arbeitsamtes VI. k. 442. l.) eltiltja a munkaadóknak vagy ezek képviselőinek kantinoknak, gyáraikban, bányáiknál és vállalataiban való tartását és kötelezővé teszi a munkabéreknek törvényes értékű pénzben való kifizetését. A rendelet a következő határozmányokat tartalmazza: 1. §. A gyárakban, bányáknál, építőtelepeken és vállalatokban bármily neműek is legyenek azok, tiltva van az oly boltok, kantinok és dohánytőzsdék berendezése, a melyek a munkaadók, az akordörök, felügyelők, illetőleg ezek helyetteseinek, vagy azoknak a személyeknek képezik tulajdonát, kik munkahelyzetük folytán az illető ipar alkalmazottai felett bármily hatalmat gyakorolnak. 2. §. Kivételt képeznek az előző szakasz rendelkezése alul a munkaadók, vagy munkavállalkozók részéről a náluk foglalkoztatott munkások ellátására szervezett eladási helyek (economatos), oly feltétel alatt, hogy az eladás vagy árusítás az áruk vételára mellett történik és, hogy a munkásoknak ezen eladási helyek felügyeletében bizonyos mértékben a közreműködés biztosított. 3. §. Az iparban megkeresett bérek törvényes értékű pénzben fizetendők ki. 4. §. A bérek nem fizethetők ki mulatóhelyeken, mint tavernákban, kantinokban, vagy boltüzletekben, ha csak nem oly munkásokról van szó, kik ezen helyiségek valamelyikében foglalkoztatva vannak. 5. §. A jelen rendeletbe ütköző kihágások, eltekintve az 1. §-ban említett telepek bezárásától, közigazgatási uton a polgári kormányzók részéről büntetendők, még pedig az elkövetett visszaélés nagyságával arányos pénzbüntetéssel, vagy ha büntettről vagy vétségről van szó, megfelelő büntetés alkalmazása mellett. (Közgazdasági Értesítő. 1908. 22. sz.)

A vasipar az ötödik és tizenharmadik század közében czim alatt Müller Alfons tanár az Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen f. é. május hó 16-án megjelent 20-ik számában Dümler (Marken; Archiv X. Separatabdruck. 74. old.) nyomán a magyarokról a következőket állítja: A magyarok, a kik nők, gyermekek és vagyon nélkül a Chazarok elől Pannoniába menekültek és szláv nőket vettek feleségül, a vas megdolgozásával foglalkozó mesterembereket, a szláv eredetű *kovács*-névvel illették. A *vas* szó finnugor eredetű kifejezés és eredetileg rezeset, vagy egyszerűen fémet jelentett. Az *acél* szó a tót „Ocel» kifejezéstől ered. Az *ércz* kifejezés a német *Erz* szótól származik.

□ □ TARTALOMJEGYZÉK.

Bányajogunk kodifikálása. I. Dr. Fehér Manó. — *Tudomány-Gyakorlat:* Pörölyös közetetfűrőgépek, különös tekintettel a Flottmann H.-féle szerkezetekre és a Westfália gépekre. — A fának jelentősége és hasznosítása a bányamivelés körzetében. — *Szemle:* Bányamivelés. — Gépészet. — Elektrotechnika. — Építészet. — Közgazdaság. — *Hírek.* — *Munkásmozgalmak.* — *Hülönfélék.*

Lap zárása: 1908. jun. 18. du. 5 óra. Kiadótulajdonos: LITSCHAUER LAJOS

Selmezbánya, Grohmann Gyula könyvnyomdájának nyomása.